



**Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Marek Zająkła**

Warszawa, dnia 18 stycznia 2010 r.

**Pan
Janusz Związek
Główny Lekarz Weterynarii**

KSR-410-14-02/2009
P/09/110

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli* (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w Głównym Inspektoracie Weterynarii, zwanym dalej „Inspektoratem” lub „GIW”, kontrolę w zakresie realizacji programu zwalczania choroby Aujeszkiego (AD)¹ u świń zwanego dalej „Programem”. Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2008 r. do 30 września 2009 r.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z nieprawidłowościami działania Głównego Lekarza Weterynarii (GLW) związane z realizacją zadań dotyczących programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń.

Krajowy program zwalczania choroby Aujeszkiego u świń², po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską (KE), został wprowadzony do realizacji rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 marca 2008 r.³ w sprawie wprowadzenia programu zwalczania choroby Aujeszkiego

¹ Ang. – Aujeszky's Disease in pigs – AD.

² Zgodnie z decyzją Komisji Nr 2001/618/WE z dnia 23 lipca 2001 r. (Dz.U. L 215 z 9 sierpnia 2001 r., s. 48 ze zm.) w sprawie dodatkowych gwarancji w wewnątrzwspólnotowym handlu trzodą chlewną odnoszących się do choroby Aujeszkiego, kryteriów przekazywania informacji o tej chorobie oraz uchylająca decyzje 93/24/EWG i 93/244/EWG, zastąpioną decyzją Nr 2008/185/WE z dnia 21 lutego 2008 r. (Dz.U. L 59 z 4 marca 2008 r., s. 19 ze zm.) w sprawie dodatkowych gwarancji w wewnątrzwspólnotowym handlu trzodą chlewną odnoszących się do choroby Aujeszkiego oraz kryteriów przekazywania informacji o tej chorobie oraz ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342), Główny Lekarz Weterynarii opracował program zwalczania choroby Aujeszkiego u świń. Program ten został przesłany w dniu 27 kwietnia 2007 r. do Komisji Europejskiej i zatwierdzony 30 listopada 2007 r. decyzją KE Nr 2007/782/WE z dnia 30 listopada 2007 r. (Dz.U. L 314 z 1 grudnia 2007 r., s. 29 ze zm.). W latach 2006 – 2007 zwalczanie choroby Aujeszkiego było prowadzone tylko na terenie woj. lubuskiego (Program pilotażowy).

³ Dz. U. Nr 64, poz. 397 ze zm.

u świń. Wdrożenie *Programu* na terenie całego kraju nastąpiło z końcem sierpnia 2008 r.⁴ W wyniku zgłaszanych uwag, w trakcie realizacji *Programu*, m.in. przez Głównego Lekarza Weterynarii, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2009 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń*⁵ zostały dokonane zmiany w *Programie*, uszczegóławiające sposoby zwalczania choroby.

Badanie stad świń na obecność wirusa choroby Aujeszkiego wykonywane było w 3 etapach (próbkobraniach krwi zwierząt). Łącznie pobrano 5,8 mln prób krwi. W 1. etapie próby krwi pobrano w 324,4 tys. stadach, co stanowiło 68,8% z zaplanowanych 471,8 tys. stad do objęcia badaniami w ramach *Programu*, natomiast 98,4% stad zarejestrowanych na dzień 1 stycznia 2008 r. w Centralnej Bazie Danych Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ)⁶. W 2. i 3. próbkobraniu badania przeprowadzono odpowiednio w 253,9 tys. i 160,7 tys. stadach. W trakcie realizacji *Programu* stwierdzono, iż w 65,4 tys. stadach przewidzianych do badań nie była utrzymywana trzoda chlewna.

W 1. próbkobraniu stwierdzono 12,8 tys. (3,9%) stad zakażonych. W kolejnych etapach badań liczba zakażonych stad systematycznie malała i wyniosła po 2. i 3. próbkobraniu odpowiednio: 1,1% i 0,5%.

Monitorowanie AD⁷ przeprowadzono w 16,8 tys. stadach, podczas którego stwierdzono obecność wirusa tej choroby w 39 (0,2%) stadach.

Likwidację AD metodą „uboju”⁸ zastosowano w stosunku do 6.896 stad, w tym 4.281 poddano natychmiastowej likwidacji, a w 2.615 odroczone ubój zwierząt do czasu ich gospodarczego wykorzystania. Likwidację choroby metodą „szczepienia-eliminacja”⁹ zastosowano w 15.544 stadach.

Wydatki na realizację *Programu*¹⁰ wyniosły łącznie 121.229,6 tys. zł, z tego na: odszkodowania za zwierzęta padłe w wyniku realizacji *Programu* lub zabite z nakazu powiatowych lekarzy weterynarii 44.729,7 tys. zł (36,9% wydatków ogółem), wynagrodzenia 39.863,5 tys. zł (32,9%), badania laboratoryjne 16.629,3 tys. zł (13,7%), zakup szczepionek 1.889,8 tys. zł (1,6%). Pozostałe wydatki w kwocie 18.117,3 tys. zł (14,9%) zostały poniesione m.in. na materiały do badań, wynagrodzenia bezosobowe, usługi, podróże służbowe.

⁴ Najwcześniej realizację *Programu* rozpoczęto w woj. łódzkim - 31 marca 2008 r., a najpóźniej w woj. dolnośląskim - 25 sierpnia 2008 r.

⁵ Dz. U. Nr 74, poz. 631.

⁶ W Centralnej Bazie Danych IRZ, według stanu na dzień 1 stycznia 2008 r., zarejestrowanych było 329,9 tys. stad trzody chlewnej.

⁷ Są to kontrolne badania krwi prowadzone w stadach uznanych za wolne od wirusa choroby Aujeszkiego, stadach szczepionych - wolnych od AD oraz stadach urzędowo wolnych od AD. Ich celem jest potwierdzenie statusów tych stad.

⁸ Metoda „uboju” polega na natychmiastowym skierowaniu wszystkich świń w stadzie zakażonym do uboju w rzeźni, albo skierowaniu zwierząt na rzeź po osiągnięciu masy ubojowej lub, w przypadku loch, po wyproszeniu i odsadzeniu prosiąt.

⁹ Metoda „szczepienie-eliminacja” polega na szczepieniu zwierząt w stadzie zakażonym, a następnie badaniu serologicznym świń i uboju zwierząt o dodatnim wyniku tego badania.

¹⁰ W okresie od 1 stycznia 2006 r. do 30 września 2009 r.

Najwyższe kwoty na realizację *Programu* wydatkowano w województwie wielkopolskim 42.983,3 tys. zł (35,5% wydatków ogółem), a najniższe w województwie lubuskim 1.792,8 tys. zł (1,5%).

Najwyższa Izba Kontroli nie wnosi uwag do:

- przyjętych w *Programie* założeń dotyczących sposobów zwalczania choroby, liczby pobieranych próbek, oszacowania kosztów, zasadności zmian dokonanych w *Programie*, a także stopnia zaawansowania jego realizacji,
- prowadzonych akcji promocyjnych oraz organizowanych szkoleń o zasadach zwalczania choroby Aujeszkiego.

Stwierdzone w wyniku kontroli NIK nieprawidłowości polegały na:

- nierzetelnym sporządzaniu przez GLW sprawozdań zbiorczych i raportów o realizacji *Programu* oraz wniosków o refundację wydatków do Komisji Europejskiej (KE):
 - w raporcie za 2006 r., pomimo skorygowania danych z realizacji *Programu* przez Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii (WLW) w Zielonej Górze, nie zostało uwzględnione 16 zbadanych stad, a w raporcie za 2007 r. uwzględniono wyniki badań zarówno 2006 r. jak i 2007 r.;
 - w sprawozdaniu zbiorczym (według stanu na dzień 31 sierpnia 2009 r.) wykazano wyższe o 321,8 tys. zł wydatki oraz wyższą o 302,3 tys. zł kwotę wydatków planowanych w 2009 r. na badania laboratoryjne testem Elisa, niż wynikało to ze sprawozdań poszczególnych WLW;
 - we wniosku do KE o zwrot kosztów poniesionych w 2008 r. na zwalczanie AD nie ujęto kwoty 106,6 tys. zł wydatków za przeprowadzenie 22.149 badań laboratoryjnych testem Elisa w Zakładzie Pryszczycy w Zduńskiej Woli, wchodzącym w skład Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach;
- niesporządzeniu i nieprzekazaniu do KE cząstkowego sprawozdania z realizacji *Programu* w 2008 r., co było wymagane przez stosowne decyzje KE¹¹;
- nieprzeprowadzeniu kontroli ani audytu realizacji *Programu*. Podstawowym źródłem informacji o realizacji *Programu* były sprawozdania nadsyłane przez wojewódzkich lekarzy weterynarii. Ustalone terminy składania miesięcznych sprawozdań, do 10 dnia każdego następnego miesiąca, skrócone następnie do 7 dni, nie były przestrzegane przez WLW, a działania podejmowane przez GLW w zakresie terminowości składania sprawozdań były nieskuteczne. Po wymaganym terminie zostało złożone 66% sprawozdań za 2008 r. oraz 95% za 2009 r. Z terenu woj. lubuskiego w ogóle zaniechano zbierania sprawozdań o realizacji *Programu*, pomimo że w IRZ rejestrowane były kolejne siedziby

¹¹ Art. 4 decyzji Komisji Nr 2002/677/WE z dnia 22 sierpnia 2002 r. *ustanawiającej standardowe wymagania w odniesieniu do sprawozdań dotyczących programów zwalczania i kontroli chorób zwierząt, współfinansowanych przez Wspólnotę, i uchylającej decyzję 2000/322/WE* (Dz.U. L 229 z dnia 27 sierpnia 2002 r., s. 24 ze zm.), art. 21 ust. 1 lit. c) decyzji Komisji Nr 2007/782/WE z dnia 30 listopada 2007 r. *zatwierdzającej roczne i wieloletnie programy krajowe oraz wkład finansowy Wspólnoty w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, przedstawione przez państwa członkowskie na 2008 r. i na lata następne* (Dz.U. L 314 z dnia 1 grudnia 2007 r., s. 29 ze zm.) oraz art. 24 ust. 7 decyzji Rady Nr 90/424/EWG z dnia 26 czerwca 1990 r. *w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii* (Dz.U. L 90 z 18 sierpnia 1990 r., s. 19 ze zm.)

stad, na obszarze województwa, w których był obowiązek przeprowadzenia badań na obecność wirusa AD;

- zawyżeniu o 477,4 tys. zł złożonego do KE wniosku o refundację poniesionych w 2008 r. kosztów na realizację *Programu* w 2008 r.¹². W ocenie NIK, niezgodnie z art. 24 ust. 8 decyzji Rady Nr 90/424/EWG z dnia 26 czerwca 1990 r. w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii¹³, zaliczano do wydatków refundowanych przez KE, poniesione w 2007 r. na zakup testów Elisa wydatki, w woj. świętokrzyskim – 147,3 tys. zł¹⁴ oraz w woj. mazowieckim – 330,1 tys. zł, tj. przed wprowadzeniem *Programu* do realizacji. Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że już we wstępnej ocenie technicznej i finansowej z 30 maja 2008 r.¹⁵ sporządzanej przez GLW dla KE, wykazane zostały kwoty w oparciu o koszty, a nie wydatki dokonywane w okresie sprawozdawczym.

Ponadto stwierdzono występowanie istotnych różnic pomiędzy jednostkowymi kosztami badań laboratoryjnych w zakładach higieny weterynaryjnej w poszczególnych wojewódzkich inspektoratach weterynarii (WIW), sięgające w 2008 r. około 300%¹⁶. GLW nie podał przyczyn rozbieżności kosztu jednostkowego za wykonanie testu Elisa w poszczególnych WIW uznając, iż „wystarczające dla ograniczenia rozbieżności w kosztach jednostkowych badania przy pomocy testu Elisa i utrzymania tych kosztów na możliwie niskim poziomie będzie ujednolicenie procedur obowiązujących przy nabywaniu testów.”

W przeprowadzonej przez NIK kontroli Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii w Poznaniu stwierdzono, iż wydatki na badania laboratoryjne w woj. wielkopolskim, podlegające refundacji przez KE, zostały zawyżone o kwotę 1.893,1 tys. zł. W rozliczeniu uwzględniono m.in. zakup sprzętu komputerowego, biurowego i wydatki na remont pomieszczeń. Zakwalifikowanie tych wydatków do zrefundowania było niezgodne z przekazanymi przez GLW w dniu 31 marca 2009 r. wykazami nakładów kwalifikowanych, zgodnie z którymi refundacji podlegały jedynie przeprowadzone analizy laboratoryjne testem Elisa. Protokół kontroli został podpisany w dniu 17 grudnia 2009 r.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Przeprowadzenie analizy oraz dokonanie stosownych korekt i uzupełnień w błędnych raportach i sprawozdaniach o realizacji *Programu*, przekazanych dotychczas do KE.
2. Podjęcie skutecznych działań dla zapewnienia rzetelności i terminowości sprawozdań przedkładanych przez wojewódzkich lekarzy weterynarii.

¹² Przeznaczona dla Polski przez KE kwota wyniosła 916.6 tys. euro co stanowiło 7,5% kwoty zaplanowanej w 2008 r. Zgodnie z art.15 ust. 2 lit. c decyzji Komisji Nr 2007/782/WE z dnia 30 listopada 2007 r., wkład finansowy Wspólnoty przeznaczony na program zwalczania choroby Aujeszkiego przez Polskę stanowi 50% kosztów, które zostaną poniesione na wykonanie badań laboratoryjnych i nie przekracza 4.650,0 tys. euro. Maksymalna kwota kosztów, jaka ma zostać zwrócona za realizację programu zwalczania tej choroby, nie przekracza 1 euro za 1 test w przypadku wykonania testu Elisa (ust. 3 wymienionej decyzji).

¹³ Zgodnie z ww. przepisem, wnioski o płatność odnoszą się do wydatków poniesionych przez dane państwo członkowskie w stosunku do danego programu za poprzedni rok.

¹⁴ Jak wynika z kontroli NIK przeprowadzonej w Wojewódzkim Inspektoracie Weterynarii w Kielcach (Protokół kontroli został podpisany w dniu 22 grudnia 2009 r.), wielkość środków wyliczonych do refundacji przez KE została skorygowana w dniu 19 marca 2009 r. (po interwencji pracownika Głównego Inspektoratu Weterynarii) do 9,8 tys., tj. kwoty wydatkowanej na zakup testów Elisa tylko w 2008 r.

¹⁵ W pkt. 1.3 i 1.4 załącznika I do decyzji Komisji Nr 2002/667/WE z dnia 22 sierpnia 2002 r. ustanawiającej standardowe wymagania w odniesieniu do sprawozdań dotyczących programów zwalczania i kontroli chorób zwierząt, współfinansowanych przez Wspólnotę, i uchylającą decyzję 2000/322/WE.

¹⁶ W woj. świętokrzyskim jednostkowy koszt badania próbki krwi wyniósł 1,59 zł, a w woj. wielkopolskim 4,80 zł.

3. Przeprowadzenie analizy przyczyn występowania rozbieżności w kosztach jednostkowych badań laboratoryjnych testem Elisa, prezentowanych przez wojewódzkich lekarzy weterynarii i doprowadzenie do ujednolicenia obliczania tych kosztów przez WLW oraz wdrożenie prawidłowych zasad wyliczania kwot podlegających refundacji przez KE.
4. Wprowadzenie do planu pracy Głównego Inspektoratu Weterynarii audytów i kontroli realizacji *Programu*.

Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pana o przekazanie w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 2 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały Kolegium Najwyższej Izby Kontroli.